

TREVENNEN-7

JULI 2012 MEDLEMSBLAD FOR TREETS VENNER

**BEMERKELSESVERDIGE TRÆR
SENSOMMERTUR TIL HOEL GÅRD
TEMA: LØVTRÆR MED HENGENDE GREINER**

ISSN 504-6028

LEDEREN HAR ORDET

Eirik Wærner

NORGES HURTIGST VOKSENDE ORGANISASJON?

Treets venner har hatt en formidabel framgang i det siste. I fjor økte medlemstallet med over 10%, og i år ligger vi an til å fordoble dette!

Det må vi si oss svært fornøyd med. Hjemmesiden vår begynner nå å få sin form, selv om det fortsatt er mange ting vi gjerne skulle gjort noe med - det kommer etterhvert. Vi får mange fine tilbakemeldinger om hjemmesidene våre, og folk finner tydeligvis mye nyttig informasjon der.

Vi får svært mange henvendelser fra personer som trenger hjelp og råd i forhold til naboen, som klager på deres trær, og vi forsøker å hjelpe så godt vi kan. Men dette er tidkrevende arbeid, så det er grenser for hva vi makter.

TREVENNEN NR. 7. SOMMEREN 2012

Medlemsblad for Treets Venner
Treets Venner
c/o Det norske Hageselskap
Postboks 53 Manglerud
0612 Oslo,
www.treets-venner.no
Konto: 7874.06.45861

Redaksjonen avsluttet 12.07.2012
Redaksjon / layout: Rainer Stange,
rst@dronninga-landskap.no
og Elin Katharina Hille From, elin.from@ramboll.no
Forside: Hengebøk, Dronningparken,
Slottsparken i Oslo
Foto: om ikke annet oppgitt; Rainer Stange

Også her har det vært en stor økning i antallet henvendelser, og vi ser på sikt at det kan bli behov for en deltids-ansatt person for å ta seg av dette.

Den nye ordningen med utnevningen av bemerkelsesverdige trær vil antakelig også kreve mye arbeid, noe som også understreker behovet for en lønnet person. Spørsmålet er hvordan vi skulle få finansiert dette? Ordningen kan du lese mer om i dette nummeret av Trevennen, der de 11 kriteriene for utdeling av tittelen "Bemerkelsesverdige trær" er listet opp.

Vi har også markert oss i media. I forbindelse med en tresak i Bergen, ble undertegnede intervjuet i Bergens tidende og TV2. Dette førte til at vi fikk mange nye medlemmer i Bergen. Saken endte med at NCC (som var klagende part) trakk saken tilbake!

Nylig ble også styremedlem Vidar Lundetræ intervjuet av NRK Østlands-sendingen TV i forbindelse med ulovlig hogst av trær i Ekebergskråningen.

Så det er tydelig at vi etterhvert blir lagt merke til, og at vi er til nytte. Dette gjør det inspirerende å fortsette arbeidet for bevaring av trær.

Jeg ønsker alle trevenner en god sommer!

"Hvis et tre har brukt flere hundre år på å bli bemerkelsesverdig, så må vi ha tid til å bruke fire sekunder på å si bemerkelsesverdig."

Ordet får oss til å stoppe opp. Og det er jo meningen."

Margrethe Geelmuyden, journalist, forfatter, media

REDAKSJONENS HJØRNE

Rainer Stange

TRÆR SOM KONFLIKT

Trevennen-7 er preget av at trærne i byggesonen skaper konflikt. Befolkningen stiger raskt i Norge, fra 5 millioner til kanskje så mye som 13 millioner i dette århundre, dersom de største befolkningsprognosene slår til. Dette betyr at byområdene fortettes til millionbyer. Fortettingen skaper en rekke utfordringer og problemer for de store trærne. Vi har en skrivende medlemsmasse og har mottatt 3 leserbrev, som blir publisert i sin helhet, som tar opp problemer og løsninger vedrørende konflikter trær og utsikt.

Erik Solfeld fikk Trevennen 2012
Foto: EKHF

Styret har siden sist arbeidet med å lage nytt utstillingsmateriale i form av såkalt PromoRull og Promodisk. Vi har dekorert roll-upene og denne disken med egenprodusert foto og layouten av norske trær og alleer. Det gir oss en fin profil, som reflekterer organisasjonen i 2012. På årets vårtreff i Botanisk hagen på Tøyen ble det nye markeds materialet tatt i bruk

Slottsgartner Tor Smaaland holdt et engasjerende foredrag om skjøtsel og fornying av Slottsparken på et vellykket årsmøte på Frogner hovedgård i februar. Den siste plaketten av Trevennen fra '70-tallet i tre, ble overrakt Erik Solfeld for årets trevenn, slik at også plaketten vil komme i ny drakt i 2013.

Ny stand, Botanisk hage søndag den 3. juni. Foto: Per-Olav Hagen

11 KRITEIRER FOR BEMERKELSESVERDIGE TRÆR

Organisasjonen Treets Venner ble stiftet 26.9.1978 etter det landsomfattende Treplantingsåret 1977. Fra år 2012 har Treets Venner som mål å peke ut 100 bemerkelsesverdige trær i Norge. Dette kvalitetsmerket kan gis til kommuner, offentlige områder og private eiendommer som har et oppsiktsvekkende tre. De oppfordres til å undertegne en partnerskapskontrakt med organisasjonen. Dette omfatter spesielt:

- skjøtselsansvar, overvåkning og tiltak for vern av treet, som skal betraktes som et natur- og kulturminne
- oppsetting av et presentasjonsskilt på treet med organisasjonens logo
- Vedtatt av Treets Venners styre 10.05.2012, tilpasset norske forhold fra franske «Arbres remarquables»

Enkeltrær som ved sin alder, størrelse, form, fortid eller historie kan kalles bemerkelsesverdige trær. Disse trærne representerer vår kultur- og naturarv og fortjener å bli bevart.

1. ALDER

Høy alder er et viktig parameter. Kilder: Arkivmateriale (som postkort, stikk, malerier), plassering og sin omgivelse, samt som muntlige overleveringer. Synlige elementer som indikerer tegn på alderdom vil være trær med lite kraft, langsom vekst, få blader i vekstsesongen med ujevnheter og uregelmessigheter i stamme og greiner (furer, hul stamme, støttepilarer). Dette punktet er artsavhengig; en eik som er 200 år er ikke unik, mens en bjørk på 200 år ville være det.

2. HØYDE

Dette kriteriet avhenger av arten. For eksempel holder ikke 25 m for en furu for å være bemerkelsesverdig, mens en barlind på 15 m er eksepsjonelt.

3. OMKRETS

Omkretsen av et tre måles på 1,00 m over bakken, 90 grader på stammens akse. Akkurat som med høyden avhenger omkretsen av arten. For eksempel er en sommerek med omkrets på 3 m ikke enestående, mens stammeomkrets på 3 m for en aln ville være det.

4. HISTORIE

Har treet en historisk interesse? Er treet forbundet med en historisk person, vitne til en historisk hendelse eller plantet for en begivenhet? Er treet forbundet til en myte eller til religiøs tro eller kult? Tordenskjolds 1000-årig eik i Horten er eksempel på et mytisk tre.

5. GEOGRAFI

Befinner treet seg utenfor sitt naturlige utbredelsesområde? For eksempel vil enkeltstående furuer eller graner over tregrensen være bemerkelsesverdige. En rekke edelløvtrær befinner seg på nordgrensa i Norge på grunn av det milde klimaet langs kysten, som barlind og kristtorn. Flere av disse vil i internasjonal målestokk være bemerkelsesverdige. I tillegg har Norge botaniske sjeldenheter i asal og rogn; der noen av artene bare vokser i Norge og Skandinavia.

6. EKSOTIKK

Er treet isolert eller integrert i en oppsiktsvekkende bestand? For eksempel vil ekte sypryss på Østlandet, stor apeskrekk på Vestlandet, sommerek i Tromsø eller rogn på Vardøhus kunne falle inn under kategorien.

7. ESTETIKK

Form og utseende (krokete, sammenflettet, rettlinjert, formet som et dyr, klippet spesielt, farger, omfang), sammenheng mellom bygd miljø eller landskapsmessig interesse. For eksempel almelunden i Seminarhagen ved Tinghuset i Tromsø.

8. URBANITET

Trær i byen er spesielt viktige for å balansere de mange harde flatene. Store enkelttrær i byen kan være med å lage helt spesielle situasjoner og kvaliteter i byggesonen. Etter hvert som byene fortettes blir de store bytrærne tilsvarende viktige.

9. BIOLOGI

Har treet en opprinnelig funksjon, viser det en spesiell tilpasning til miljøet, har det fysiologiske spesialiteter. Det kan for eksempel være bjørk eller or med flikete blader eller store trær med søyle- eller hengeform.

10. HULE EDELLØVTRÆR

Eiker har økologiske nisjer for en lang rekke arter: anslagsvis 500 lavarter og 900 arter insekter er knyttet til slike trær. Mange finnes kun i gamle edelløvtrær og er viktige leveområder for utrydningstruede biller. Dette er eneste punkt i kriteriene om Bemerkelsesverdige trær som gir fredning etter Naturmangfoldloven. Treets Venner vil vurdere alle hule edelløvtrær.

11. SUBJEKTIVITET

Et tre kan vise et eller flere av disse kriteriene som kunne kalles bemerkelsesverdige, allikevel gir denne lista plass til subjektivitet.

Seminarhagen, Tromsø. Almelunden ved Tinghuset er plantet som en liten allé rundt 1870. De er blitt over 20 m høye på 70 grader nord og hamler opp med skalen i vårt århundre. Almene dekker flere av kriteriene for å kunne kalles "Bemerkelsesverdige trær"

LØVTRÆR MED HENGENDE GREINER

Ole Billing Hansen

I enkelte perioder opp gjennom historien har hengetrær vært moteriktige. I den opprinnelige, naturlige landskapsstilen ble de nesten borte, men de fikk et sterkt oppsving i romantikken. I dag er slike trær først og fremst etterspurt fordi krona hos mange hengetrær er kompakt, noe som passer bra i dagens små hager. Også ved de glatte fasadene på nye bygninger kan vi nytte slike trær der andre visuelle detaljer mangler. Hengetrær kan fungere både som dekorasjon og levende skulpturer.

Trær med hengeform har ofte en tilnærmet symmetrisk krone, men de kan også være ekstremt uregelmessige, med nesten bisarr krone. Slike former bør vi bruke med forsiktighet. Her i landet kunne hengeformer med fordel vært brukt oftere for å øke formvariasjonen. Når de ikke blir nyttet så ofte, kan det ha sammenheng med eldre tradisjoner der en særlig brukte slike trær på gravlunder. Assosiasjonene til sorg og kirkegårder kan fortsatt være av betydning for noen.

Visse hengeformer kan nyttes som markdekkere, dersom plantene blir laget uten eller bare med svært kort stamme, men det er liten tradisjon for å nytte dem slik, selv om en godt kan tenke seg planter som henger ut over bergrabber og forstøtningsmurer. Hengeformer får normalt atskillig mindre dimensjoner og lavere høyde enn treslaget de tilhører. De fleste vokser også seinere.

Hengeformer har som regel oppstått spontant i naturen ved at planteinter-

esserte har tatt vare på mutasjoner de har kommet over og oppformert dem. Det er sjelden aktuelt å formere hengeformer med stiklinger, for slike planter ville ha problemer med å komme opp i høyden, ettersom veksten i hovedsak retter seg til siden og nedover. De fleste hengetrær blir derfor produsert ved podding på en stamme, og grunnstammen er da en vanlig, opprettvoksende form av samme eller en nærstående art.

Stammehøyden er viktig for noen planteslag og blir bestemt i det poddingen blir utført. Hengekroner får gjerne tilnærmet paraplyform og bygger seg ikke uten videre særlig mye opp i høyden. Unntak her er treslag som hengeask og hengebjørkkultivaren 'Youngii', som ofte setter noen opprette skudd og danner nye etasjer med hengende greiner som etter hvert utgjør krona. Hengetrær kan ha stammehøyde fra under én meter til kategorien "Trær med høy stamme" i Norsk Standard 4402. Det vil si at stammehøyden skal være minst 180 cm, gjerne mellom 180 og 200 cm. Høyere stamme krever spesialbestilling. Podete løvtreslag kan sette skudd fra grunnstammen, såkalte villskudd. Slike skudd fra rot, rothals eller stamme har ofte større vekstkraft enn hengeformen og vil lett kunne konkurrere ut denne. Villskudd bør vi derfor fjerne så raskt som mulig, helst ved å rive dem av helt inntil festet på rot eller stamme.

Skjøtsel i form av oppstøtting og skjæring de første årene etter planting er spesielt viktig for hengeformer. Hos mange hengetrær er krona unormalt stor og tung i forhold til stammetykkelsen. Dermed må stammen støttes opp ved binding til stokk. Dersom en ønsker å øke stammehøyden hos hengetrær, kan dette hos enkelte planteslag gjøres ved å binde opp ett kraftig skudd slik at en ny krone med hengegreiner kan

bli bygd opp med utgangspunkt i dette skuddet. Krona hos treslag som *Betula pendula* 'Youngii' og *Fagus sylvatica* 'Pendula' kan bygges opp på denne måten.

Skjæringsmåten er også viktig. Vi skal ikke korte inn kvister og greiner hos hengestrær ved planting. Først når greinene rekker ned mot bakken, tar vi fram beskjæringssaksa. Selvfølgelig fjerner vi også skadde og døde greiner og tynner ut blant kvistene dersom de vokser for tett. Krona kan til en viss grad løftes ved at en skjærer bort de innerste og nederste greinene. I kroner som er paraplyformet, vil denne prosessen hos noen arter gå av seg selv, fordi de nederste greinene dør bort på grunn av lysmangel. De døde greinene bør vi skjære vekk etter hvert. Samtidig fjerner vi villskudd fra rothals og stamme.

Stammeoppbygging og kronedanning tar tid. Hengestrær som skal podes i stammehøyde, må podes på et tre (grunnstamme) med rett og kraftig stamme med riktig tykkelse. Hos en del treslag blir det satt inn mer enn én podekvist eller ett okulasjonsøye for å sikre at krona får greiner i flere retninger. Bare produksjonen av grunnstammen kan ta 2-4 år avhengig av treslag. Etter poding og sammenvoksing vil det gjerne ta minst to år før treet er salgbart. Den lange produksjonstida medfører at hengestrær ofte har et kraftigere og mer omfattende rotsystem enn trær med tilsvarende alder, men er uten hengegreiner. Både håndtering og transport blir dermed ofte dyrere, og etableringen av treet blir mer arbeidskrevende.

Under følger en kort omtale av noen hengeformer. Merk at det stadig skjer endringer i sortimentet og at det kommer til nye kultivarer etter hvert.

MINISTRÆR

Hengemispel (*Cotoneaster nanshan*)

Arten er en markdekkende busk, men innen denne delen av rosefamilien er det mulig å pode kvist fra én art på en grunnstamme av en art som tilhører en helt annen slekt. I handelen forekommer nå jevnlig hengemispel podet på en kort stamme av rognasal (*Sorbus hybrida*). Det blir trær som ikke blir høyere enn 1-1,5 meter. Andre og liknende kombinasjoner finnes også på markedet.

Greinene hos hengemispel er opptil 1 m lange og buete. Små, rosa blomster kommer i juni, men de er om lag 1 cm lange, kuleformet og mørkt røde fruktene har større pryddverdi. De sitter på planten utover seinhøsten samtidig som bladverket får rød høstfarge. C. n. 'Hagen' og C. n. 'Holstad' er norske utvalg. Art og kultivarer regnes som vinterherdige til sone 5.

Sibirertebusk (*Caragana arborescens*)

Sibirertebusk er vanligvis en busk med flere stammer fra rothalsen. Hos kultivarene C. a. 'Pendula' og C. a. 'Walker' er imidlertid både kvister og greiner hengende. Førstnevnte har artstypiske blader, mens den andre har trådsmale småblader. Grunnstammene blir laget ved at en beholder ett kraftig skudd og fjerner de øvrige. Podekvisten blir satt inn i stammehøyde. Greinene danner paraplyform med stive, hengende smågreiner. Arten har naturlig tendens til å produsere skudd fra rothalsen, og villskudd kan derfor bli et problem. Begge kultivarene kan podes i rothalsen på en grunnstamme. Plantene vil da bli krypende, markdekkende busker. Kultivaren C. a. 'Pendula' er kjent i handelen siden før 1856. Trærne blir ikke høyere enn om lag 2 meter og egner seg i dagens privathager. Art og kultivarer er svært vinterherdige. De er imidlertid også mottakelige for mjøldogg utover i vekstsesongen.

Hvitmorbær (*Morus alba*)

Hvitmorbær blir regnet som den mest vinterherdige av de to morbærartene vi kan plante hos oss. Bladene er bredt eggformet til hjerteformet, gjerne to- eller trelappet med uregelmessige lapper og ofte med skjev bladgrunn. De er lysgrønne og glatte. Blomstringen kommer i juni. Blomstene sitter i lysgrønne, sylindriske hoder. Frukten er samlet i klynger som minner om molter. Under modningen endrer de farge fra grønnhvit, til rosa og til slutt mørkrød. Hvitmorbær er et viktig kulturtre. Bladene har i mer enn 5000 år vært nyttet til å fôre silkeormer i Kina. Til dette formålet er det foredlet fram kultivarer med sterk vegetativ vekst. Morbærtrær bør her i landet få et lunt og solrikt voksested. Godt etablerte trær er sikre i sone 3 og kan lykkes i sone 4. Kultivaren M. a. 'Pendula' må podes i stammehøyde og har hengende kvister og greiner. Den blir et lite tre med slank paraplyform. Det finnes en tilsvarende hengeform innen den mindre vinterherdige arten svartmorbær – M. nigra 'Pendula'.

Selje (*Salix caprea*)

Kultivaren S. c. 'Kilmarnock' er blitt et svært populært minitre i hagesentrene de siste årene. Dette skyldes nok at de 1,5-2 meter høye trærne er enkle og raske å produsere. De egner seg i dagens små hager, og de kan dessuten plantes på gravsteder og i store krukker eller kasser. Denne hannklonen har spesielt stor pryddverdi under blomstringen i form av "gåsunger" på naken kvist om våren. Både kvister og greiner henger rett ned. Tilsvarende kultivar blir også markedsført under navnet S. c. 'Pendula', men det er usikkert om dette i realiteten er samme klon. Hengeformer av selje har vært nyttet i lang tid. De var svært populære i England på 1800-tallet, da en ønsket stor variasjon i små villahager. S. c. 'Kilmarnock'

stammer fra Storbritannia og er kjent fra før 1835. Populariteten er igjen økende. Kultivaren regnes som herdig til sone 6.

Andre småvokste Salix

Rødpil har rødlige årsskudd og rødbrun kvist og greiner. Kultivaren S. purpurea 'Pendula' har tynne, hengende kvister og blir podet i stammehøyde. Hittil har den ikke vært særlig vanlig plantet hos oss. S. repens 'Voorthuizen' er ett eksempel blant flere på nyere hengetrær med lav stamme og liten krone. De kan nyttes i krukker eller i rabatter sammen med lave stauder eller busker.

SMÅ TRÆR

Japankirsebær (*Prunus serrulata*)

P. serrulata 'Kiku-shidare-zakura' er én av flere kultivarer av japanske kirsebær som blir plantet hos oss. Dessverre er arten og kultivarene ikke særlig vinterherdige; de er sikre bare i kystområder til Møre. Ved tilbakefrysing vil oppstammede trær lett bli ødelagt selv om (grunn)stammen skulle overleve. Blomstringen i siste halvdel av mai, samtidig med løvsprett, utgjør den største pryddverdien hos japankirsebær. Den varer i om lag to uker. Blomstene er hvite eller rosa, opptil 3 cm brede og sitter 2-4 sammen i knipper. For japanere betyr kirsebærblomstringen noe helt spesielt. I japanske hager og parker finner vi ofte små trær med rik blomstring. Trærne får i tillegg høstfarger i oransje og rødt, men ingen frukter. De små trærne passer best i atrium eller skjermete steder i hager og større anlegg. Trærne kan bli svært gamle der de trives. Hos oss kan overvintringen være et problem, men de mest herdige kultivarene klarer seg til sone 4.

Hjertetre (*Cercidiphyllum japonicum*)

Kultivaren C. j. 'Pendulum' er ikke særlig vanlig i handelen. Både kvister og greiner henger. En bør velge

grunnstammer blant frøplanter som har naturlig evne til å danne stamme. Grunnstammer som naturlig danner flere, likeverdige skudd fra rothalsen, vil lett produsere villskudd som må fjernes. Hjertetre har flere prydegen-skaper. De enkle, 5-10 cm lange og bredt eggformete bladene er karmin-røde om våren, grønne med rødlig skjær i vekstsesongen, og guloransje, røde eller rødliga utover høsten. Høstfargen kan variere mye mellom enkeltindi-vider, men bladene får om høsten en søtlig duft, som minner om kaker eller jordbær. I naturen vokser hjertetre i bekkedaler og kløfter med dyp moldjord som ikke tørker ut. Arten trives ikke på dårlig drenerte og vindeksponte vok-seplasser, men tåler heller ikke å stå på tørre steder. Hjertetre er herdig til sone 5 i innlandet og kan plantes til sone 6 langs kysten.

Alpegullregn (*Laburnum alpinum*)

L. a. 'Pendulum' er en hengeform av én av de to gullregnartene som finnes viltvoksende i Alpene. Begge blomstrer

i juni. Hos alpegullregn er blomster-standene 20-30 cm lange, hengende, og de lysende gule blomstene dufter sterkt. Den setter 4-6 cm lange skolmer som vi bør fjerne for å unngå faren for at barns lek skal føre til forgiftning. Arten vokser best i dyp, næringsrik jord og tåler mer skygge enn annen gullregn. Den regnes som den mest vinterherdige av artene og klarer seg til sone 6 i innlandet og på skjermete steder til sone 7 langs kysten.

Rogn (*Sorbus aucuparia*)

Kultivaren S. a. 'Pendula' har hengende kvister og greiner. Plantene blir podet i stammehøyde. Veksten blir ofte nokså uryddig, og det kan være behov for en del beskjæring for å oppnå bedre kronestruktur. Blomstringen kommer i månedsskiftet mai-juni og varer i 2-3 uker. De renhvite blomstene sitter i opptil 15 cm brede, forgreinete halvskjærmer. Fruktene er 8-10 mm lange og både frukter og blader får guloransje til rød farge om høsten. Kultivaren er svært vinterherdig.

Vanlig alpegullregn i Botanisk hage, Tøyen, Oslo

Skogskyrkogården, Stockholm. Sigurd Lewerentz og Gunnar Asplund vant arkitektkonkurransen i 1915 og har utformet anlegget sammen, men det er først og fremst Lewerentz som står for utformningen av landskapet. Skogskyrkogården er påvirket av den rådende tidsånden; svensk-romantisk med myke åser, rom og frihet. Lewerentz arbeidet mye med kontrastene i landskapet, slik som plasseringen av hengealmene gjør oppå høyden.

Stadsbiblioteket Stockholm, som ble innviet i 1928 er også tegnet av arkitekten Gunnar Asplund, og regnes som et hovedverk fra perioden. Hengealmene er av samme type som på Skogskyrkogården

Alm (*Ulmus glabra*)

Innen denne arten finner vi to kultivarer med hengende kvister og greiner: U. g. 'Pendula' med bred, flat krone med hengende greiner, nærmest parasolform, og U. g. 'Camperdownii' med halvkuleform. På markedet finner vi trolig begge de to klonene under navnet U. g. 'Pendula'. Plantene må podes i stammehøyde og vokser ikke mye i høyden. Krona blir tett, og greinene gir etter hvert et løvheng som kan danne et åpent rom omkring stammen når de innerste greinene dør som følge av lysmangel. Dette rommet kan forstørres ved å skjære bort greiner innenfra, og til slutt kan treet nyttes som "lysthus". Blomstring og løvsprett kommer om lag én uke seinere enn hos arten. Kultivarene har vist seg å være nokså robust mot angrep av almesyke, men enkelte fatale angrep har forekommet. De kan regnes som sikre til sone 5.

MIDDELS STORE TRÆR

Hengebjørk (*Betula pendula*)

Viltvoksende hengebjørk varierer mye, men tynne sidegreiner og kvister er som regel hengende. Plantene blir oftest omsatt med lav stamme. Det er ingen grunn til å bestille bjørk med høy stamme, fordi de nederst greinene vanligvis dør av seg selv etter hvert som treet vokser. Kultivarene B. p. 'Dalecarlica', B. p. 'Fortuna' og B. p. 'Tristis' blir som regel podet nær rothalsen, eller de kan være mikroformert. Trærne har gjennomgående stamme og hengende kvister. B. p. 'Youngii' er et lite tre med krokete stamme og uregelmessig, skjermformet krone. Kultivaren har fått navn etter de engelske planteskolegartnerne C. J. og P. Young. Den må podes i stammehøyde, for både greiner og kvister henger sterkt. Krona kan heves ved jevnlig oppbinding av ett kraftig skudd i forlengelse av stammen. Etter hvert kan en så fjerne de nederste greinene. Kultivaren regnes som noe

mindre vinterherdig enn arten og kan plantes til sone 6. Den er vanlig å finne på gravlunder, men egner seg også i middels store hager med liten plass.

Ask (*Fraxinus excelsior*)

Kultivaren F. e. 'Pendula' blir podet i stammehøyde. De fleste kvister og greiner henger, men enkelte sidegreiner kan ha opprett vekst og gi opphav til nye etasjer i krona. Trær av denne kultivaren får derfor ikke utpreget paraplyfasong, men mer form av en uregelmessig "såte" med flere etasjer. Kultivaren er kjent fra 1725 i England og finnes svært ofte på gravlunder her i landet. De siste årene er den på Østlandet blitt sterkt angrepet av soppen som fører til askeskuddsyke. Hengeask var særlig populær i landskapshagene på 1800-tallet og er vanlig å finne på gravlunder fra denne perioden. Kultivaren er herdig til sone 6

En hel lund med hengeask ved Larvik kirke er ødelagt av askeskuddsyke

Stockholms stadshus er rådhuset og ligger til Hantverkargatan på øya Kungsholmen i Mälaren. Stadshuset er tegnet av arkitekt Ragnar Östberg. Det ble innvidd 23. juni 1923. Stadshuset ligger ved bredden av Mälaren. Mellom huset og sjøen ligger en liten park, Stadshusparken eller Stadshusträdgården, som er rikt utsmykket med skulpturer, samt denne vakre hengepilen

Slottsparken ble åpnet av Kong Oscar I i 1847, to år før Slottet stod ferdig. Slottsparken ble tegnet av slottsarkitekt H. D. F. Linstow, og anlagt mellom 1838 og 1860 av den første slottsgartneren Martin Mortensen. Denne store hengeboken i Dronningparken er typisk for 1800-tallets parker

STORE TRÆR

Bøk (*Fagus sylvatica*)

Kultivaren F. s. 'Pendula' blir ofte podet nær rothalsen. Da må et kraftig, stammedannende skudd bindes opp jevnlig til treet har etablert en sterk stamme. Trærne vokser seint som unge. Etter hvert blir de grovere greinene om lag vannrette, mens sidegreiner og kvister henger loddrett ned. Trærne kan bli gamle, og krona blir etter hvert svært bred. De egner seg bare i parker og på åpne arealer med god plass. Det er trolig flere kloner som blir omsatt under samme navn. Den kultivaren som oftest er markedsført under kultivarnavnet F. s. 'Pendula', ble funnet i England i 1836 og ble raskt et populært element i landskapshagene. F. s. 'Purple Fountain' og F. s. 'Purpurea Pendula' har røde blader og hengende greiner og kvister. Disse blir sjelden særlig store, men podehøyden er viktig. Toppskudd må bindes opp strengt dersom en ønsker å lage et tre. Planter uten topporientering vil kunne vokse nærmest som halvkuleformete busker. Kultivarene regnes som herdige til sone 4.

Pil – Salix

Kultivaren med de mest hengende greinene og kvistene ble tidligere kalt S. alba 'Tristis'. Det er imidlertid stor usikkerhet om opphavet til de klonene vi finner av slik hengegullpil i gamle parker, og i dag fører vi dette treslaget under navnet S. x sepulcralis 'Chrysocoma'. Kultivaren har sterk vekst og lysende gule, tynne, hengende kvister. Den beholde et friskt, grønt bladverk fram til høsten. Dessverre er den motakelig for soppsykdommen pilegreinbrann. Trærne blir opptil 20 meter høye og nesten like brede. De blir ofte plantet nær vann. Da speiler de hengende greinene seg i vannet. Trærne passer best i nærheten av store bygninger eller i åpne parker, slik at den omfangsrike krona kommer til sin rett. Gullpil tåler

høytstående grunnvann og er herdig til sone 4 og langs kysten til Helgeland i sone 5. Trærne er ofte plantet i nærheten av vann, der de hengende greinene kan speile seg i vannflaten. De blir vanligvis formert med stiklinger som blir skåret i vintertilstand.

Kilder

Bengtsson, R. 2000. *Stadsträd från A-Z. Svensk Byggtjänst, Stockholm*. 160 pp. ISBN 91-7332-935-5

Krüssmann, G. 1976-78. *Handbuch der Laubgehölze*, Bd. I-III. 2. Aufl. Parey, Berlin og Hamburg. 1488 pp. ISBN 3-489-71222-6, ISBN 3-489-62122-0, ISBN 3-489-62222-7

Langschwager, L. (red.) 1997. *Havens planteleksikon – trær og buske*. 2 bind. 674 pp. ISBN 87-7464-018-6, ISBN 87-7464-020-8

Bjølens studentby er tegnet av Telje Torp Aasen arkitektkontor med landskapsarkitekter fra Snøhetta. I enden av kvartalskanalen er det plantet en hengebøk, som fondmotivet for kanalen

HYTTETRÆR OG FJORDUTSIKT

Advokat Øivind Bergh-Jacobsen

“...naturen på Ekeberg hyttefelt blir utvilsomt mindre mangfoldig etter hvert som bar- og løvtrær og mose og lyng blir erstattet av hagebusker og gress”

Knut Bø har hytte på Ekebergfeltet i Drøbak. Feltet består av ca 200 hytter og ble etablert i 1950- og 60-årene. I skjøtet til Knut Bø og alle de andre hytteeierne står det at Kjøperen er forpliktet til å foreta nødvendig hugst av trær for å skaffe bakenforliggende tomter utsikt eller utsiktsgløtt. Det er ikke tillatt å snauhugge tomten. Videre står det at kjøperen forplikter seg til å være medlem av det velselskap som er eller vil bli dannet for stedet og følge de instruksjoner som vellet måtte gi. Disse bestemmelsene ble tinglyst i grunnboken på eiendommene som servitutter (= rettigheter og plikter vedrørende eiendom).

Mange hytteområder fra denne perioden har lignende bestemmelser i skjøter og festekontrakter. Tanken var at områdene skulle bestå av skog og natur med hytter innimellom. Alle skulle sikres i det minste noe utsikt, eller “utsiktsgløtt” som det står i de tinglyste skjøtebestemmelsene på Ekebergfeltet. Som følge av velstandsutviklingen har prisene på attraktive hytteeiendommer som kjent økt vesentlig. Utsikt, særlig sjøutsikt er dyrt.

På denne bakgrunn må vi se aktiviteten i hyttevelforeningene de siste 10-15 årene i retning av å bedre utsikten fra hytteeiendommene gjennom å fjerne skogen. På Ekeberg har vellene gitt retningslinjer og uttalelser om at “sjenerende” trær fortrinnsvis ikke skal være over fem meter høye og om at hytteeierne bør kunne kreve minst 60-70% (utsikt) av den horisontale utsiktsvinkel mot fjorden som terrengets form naturlig tillater.

Knut Bø er glad i trær og natur. Han har beholdt mange av trærne som stod på tomten fra da han kjøpte sin hytte på begynnelsen av 1980-tallet. Det liker naboene og vellet dårlig. De vil heller se fjorden enn Knut Bøs trær. Partene har snakket og korrespondert om trærne og utsikten i mange år. I et av brevene naboene skrev i samarbeid med vellet står det at samtlige undertegnede naboer ønsker en rekke trær felt på din tomt da disse er svært sjenerende og hindrer helt eller delvis utsikt for mange av oss. Som kjent så er det vedtatt retningslinjer og vedtekter i vellet hva angår høyde på trær, utsikt osv. og vi skal ikke gå mer inn på dette i detalj. Vi forutsetter imidlertid at dere som alle andre medlemmer av vellet forholder dere til retningslinjer og vedtekter som jo er vedtatt på lovlig måte. Vi henstiller til dere om å delta på en befaring sammen med utsiktsutvalget og på bakgrunn av dette avgjøre hva dere kan imøtekomme av naboenes ønsker i relasjon til gjeldende vedtekter og retningslinjer.

Utsiktsutvalget kan konkret påvise hvilke trær dette dreier seg om og kan også ta deg med på en befaring på de berørte hytter slik at du med selvsyn kan se bakgrunnen for ønsket om hugst. Imidlertid vil vi gjerne påpeke følgende: *Alle berørte naboer stiller gjerne til dugnad med å felle de trær man er blitt enige om. Vi er selvsagt villig til å diskutere det praktiske forholdet rundt fellingen.*

Knut Bø har alltid holdt en utsiktskorridor åpen for en nabo bak, og han tynnet i skogen da en ny nabo bygget rett bak ham. Dermed mente han at han oppfylte plikten i servitutten til å skaffe bakenforliggende naboer utsikt eller utsiktsgløtt. Men dette var ikke nok for naboene og vellet. En av naboene klaget ham inn for forliksrådet med krav om at samtlige trær på eiendommen skulle kuttes ned til fem meters høyde. Trærne bestod bl.a. av flere 120-140 år gamle slanke furuer. Det skal liten fantasi til for å forestille seg skogen dersom dette kravet hadde blitt etterkommet.

I forliksrådet ble det ingen løsning, og saken gikk videre til Follo tingrett der fem naboer saksøkte ham. I retten fremholdt Knut Bø at naboene hadde god utsikt, og at han uansett hadde gjort det servitutten hadde pålagt ham, gjennom tynning samt vedlikehold av utsiktskorridoren. Han gjorde også gjeldende at naturmangfoldet på hyttefeltet var truet gjennom den systematiske forvandlingen fra skogs- og naturområde til hageområde.

Retten bedømte forholdet ut fra nabolovens §2 første avsnitt som bestemmer at *“Ingen må ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneieigedom.”* Retten kom til at alle unntatt én nabo hadde så god utsikt at det i det hele tatt ikke var tale om noen ulempe. For én av naboene kom retten under tvil til at Knut Bøs trær kunne anses som en ulempe, men at ulempen ikke var uturvande (unødvendig), dette fordi trærne var til glede og nytte for Knut Bø. Om vellets retningslinjer uttalte retten at de ser ut til å være utformet på bakgrunn av en uriktig tolkning av servitutten, og utviklingen på hytteområdet har da også vist at denne misforståelsen har ført til hugst i strid med servitutten.

Retten vurderte ikke spørsmålet om hvorvidt forholdet også kunne rammes av naturmangfoldsbestemmelsen i nabolovens § 2 som sier at *“I avgjerda om noko er urimeleg eller uturvande, skal det ... jamvel takast omsyn til naturmangfaldet på staden.”* Forarbeidene til bestemmelsen viser at lovgiver særlig har ment å sikre trær som er spesielle i det aktuelle området, eller som har en viktig funksjon for annet biologisk liv ..., f.eks. slik tretopper har for måltrost, eller som reirplass for en sjelden fugleart. Også hensynet til naturmangfoldet i kulturlandskapet vil være sentralt, uttaler lovgiver i lovforarbeidene.

Knut Bø kunne ikke påvise at trærne hans er særegne eller har spesiell betydning for annet biologisk liv i området, men naturen på Ekeberg hyttefelt blir utvilsomt mindre mangfoldig etter hvert som bar- og løvtrær og mose og lyng blir erstattet av hagebusker og gress.

KAMPEN MOT TREFELLERNE

Alf Sjuls Hansen

“Vær villig til kompromiss!”

På generalforsamlingen i borettslaget mitt forelå det, som så ofte før, forslag om å felle trær. Argumentasjonen var, også som vanlig, at de «tok lys» og «forurensset» ved å kaste fra seg blader, kongler og barnåler. Det dreide seg om to furuer og en stor bjørk.

Jeg kom med et motforslag, et kompromissforslag, som gikk ut på å felle en furu (som stod veldig nær en av blokkene) og tynne ut grenverket på bjørkene. I min argumentasjon la jeg vekt både på hvor vakre de var og på nytteverdien. Jeg tror nok særlig argumentet om at trærne forbrukte CO₂ og produserte oksygen, og ikke minst at de bandt store mengder svevestøv, gjorde inntrykk på de frammøtte, for jeg (og trærne) vant avstemningen med 11 - 1!

I sånne saker tror jeg det er viktig å legge vekt på følgende:

1. Være villig til kompromiss. Er man ikke villig til å felle så mye som en eneste grein får man steile fronter og hatsk stemning, og risikerer å tape.
2. Være saklig. Kom med konkrete fakta om nytteverdien av å ha trær i sitt nærområde.
3. Fremheve det estetiske. De fleste synes friske trær er vakre; de gir skygge på hete sommerdager og skaper trivsel.

Etterskrift:

Alf Sjuls Hansen rådførte seg med Treets Venner i denne saken. Treets Venner tipset ham om den nylig publisert artikkelen av Arne Sæbø og Hans Martin Hanslin, Bioforsk: “Busker og trærns evne til å samle svevestøv”, park & anlegg nr 5-2012.

Dette viser at vitenskapelige undersøkelser som dette blir svært viktige argumenter i kampen om å verne trær. Redaktøren har sendt forespørsel til forfatterne om å publisere artikkelen i Trevennen-8.

Motsatt side: Furu i Paradisbukta på Bygdøy

UTBYGGERELITEN TRUER BYNATUREN

Elin Katharina Hille From

“Det er den urbane naturen som gjør storbyen mulig å leve i!”

Før påske kunne vi lese i Ullern bydelsavis en rystende sak om en utbygger på Slemdal som raserte et trettitalls fullvoksne edelløvtrær for å nedbygge en gammel villaeiendom med blokkbebyggelse. Handlingen skjedde midt i byggesaksprosessen da krav om dokumentasjon av eksisterende vegetasjon på tomten ikke var fremlagt og stod i konflikt med planforslaget for prosjektet som går under navnet «Trosterudtunet». Utbygger og forslagsstiller Neptune Properties v/ Lasse Røsnes fant ut at den enkleste løsningen var å hugge ned alle trærne på eiendommen som stod i «konflikt» med utbyggingsplanene. Resultatet kunne jo bli at planforslaget måtte justeres for å ta hensyn til de verneverdige gamle trærne.

Kortsiktig profitt på bekostning av truet bynatur

Selskapet Neptune Properties er kjent for å stå bak flere liknende saker der gamle hager med velutviklede og store trær regelrett har blitt hugget ned før byggesak har funnet sted. Dette har blitt en stadig vanligere praksis i veietablerte boligstrøk for å «feie banen» før byggesøknaden sendes inn.

Spesielt for disse områdene er at de en gang hadde store hager som utgjorde grønnstrukturen i området. Når tomter fradeles og bebygges med lavblokker med tett utnyttelse er det ingen som tar hensynet til behov for uteområder for mennesker og særlig barn som flytter hit, da det ikke finnes parker og offentlige friområder i nærmiljøet for øvrig. Neptune Properties' prosjekt på Vinderen er et eksempel på at det bygges så tett, at tilgang på natur og uteområder kan sammenliknes med den indre sentrumskjernen. Prosjektene er innholdsløse og egoistiske sådan, og gir ingen ting tilbake til boligmiljøet.

Utbyggere begrunner handlingene med at de ikke har «handlet i strid med lovverket», og at det innenfor småhusplanen ikke er forbudt å felle trær som kan være i konflikt med planlagt utbygging eller skjermer for utsikt. Men dette forandrer ikke det faktum at det strider mot en forsvarlig byutvikling. Det handler om forvaltning av vår felles arv; bynaturen. Selv om trærne stod på privat eiendom er de like mye del av Oslos stadig mer truede grønnstruktur.

Her handler det om etiske valg, moral og ansvarlighet overfor bybefolkningen og den neste generasjon som skal leve i en by som blir stadig tettere bebyggt.

Manglende forståelse for naturens viktighet viser ikke bare mangelfull innsikt, men også at man hever seg over etiske prinsipper når det gjelder forvaltning av byens naturressurser for å sikre økonomisk profitt. Som grunneier står man ansvarlig for sine handlinger på egen tomt etisk sett, og i miljø- og klimaperspektiv er eiendomsgrenser av liten betydning. Dette handler i bunn og grunn om holdninger til vår kulturelle arv og fremtid. Det tar 100 år å erstatte et 100 år gammelt tre. Løvtrær som eik, ask, alm, lønn kan leve i mange hundre år. Bytrærne er en forutsetning for et levelig bymiljø og fremstår som grønne filtre mellom bebyggelse, veier, mennesker og dyr som skal leve der.

«Tenke globalt, handle lokalt» og «Bærekraftig forvaltning av våre omgivelser» er slagord som stadig mister sin tyngde i møte med private utbyggere. De senere år har vi fått merke miljøutfordringene lokalt også, med blant annet økt og kraftigere nedbør, som oversvømmer avløpsnettene i byene. Dette er særlig et problem i tettbygde områder der grøntområdene reduseres, og områdenes evne til å infiltrere regnvann og kraftige regnskylt tas bort. Store trær i byen er viktige bidragsyttere til å regulere flomvannet.

Trær trenger plass

Trærne trenger plass, det er ikke bare å tegne inn grønne flekker på et plankart. Det må vises tegninger av hvordan nye trær skal etableres, og hvordan eksisterende trær skal sikres. Ved manglende kontroll fra beslutningsmyndighetene slipper utbyggere unna med «grønne visjoner» på illustrasjoner og plankart som ikke lar seg gjennomføre når man kommer til byggefasen.

Urbane mennesker vet hva bynatur er verdt. Se til de store byene Berlin, New York, Paris; her er trærne beskyttet av lovverk i langt større grad enn her. Det finnes organisasjoner som Million trees NYC som skal sikre fremtiden til bytrærne i New York city i et felles dugnadsløft med engasjerte bybeboere, private organisasjoner og offentlige etater (www.Milliontreesnyc.org)

Natur skaper gode begrensninger

Det blir ikke interessant arkitektur når man ikke spiller med de naturgitte premissene. Å sprengte en tomt flat for å anlegge blokkbebyggelse med en smal gresstripe og thujahekk er ikke noe arkitekter faglig burde forsvare. Eller er det pengene som rår her også?

Om hvem er boligkjøperne? De som lever på forventningen om det trivelige bomiljøet utbygger selger seg inn med? Lovende visualiseringer og slagord, og prosjektnavn som ender på «hage», eller «park», men viser seg å være en ribbet steinfylling med noen tynne pisker av nyplantede trær på, som for øvrig er forstørret 20 ganger i salgsprospektet, er for lengst blitt gammelt nytt.

Det er tydelig at kommunen kjøper de glansede visualiseringene av omsøkte prosjekter når de gang på gang godkjenner slike planer.

Prosjekter der bebyggelsen skånsomt og elegant har tilpasset seg tomta fremstår derimot som vellykkede og interessante. Der man ser store, gamle trær i nye byggeprosjekter gir kvaliteter til bomiljøet. Hvordan hadde for eksempel Pilestredet Park fremstått uten de flotte gamle trærne i fellesområdene?

Kommunen må slukke bålet!

Hvis ikke kommunen raskt tar grep om situasjonen vil denne praksisen fortsette og enda flere av de utryddingstruede trærne og grøntområdene i byggesonen være historie. Og flere utbyggere vil gjøre som Nepune Properties og co; Hugge før det blir lagt ned krav om vern.

Vi trenger sårt et lovverk og verktøy som kan hindre at dette skjer gang på gang.

Oslo kommune startet iherdig arbeidet for å lage «Grøntplan for Oslo». Hensikten med planen er å bevare og videreutvikle byens grønnsstruktur innenfor byggesonen. Denne har ligget til høring siden 2009, og ingenting har skjedd. Når skal vi få se resultat av denne? Hvor sterkt stiller denne i slike saker?

Småhusplanen skal sikre kvalitativ utvikling i ytre by. Dette fungerer ikke i praksis så lenge den ikke beskytter en av de viktigste premissene for gode småhusområder; trivelige miljøer med grønne lungene i mellom bebyggelsen.

I Bymiljøetaten pågår arbeid med et digitalt Treregister, der en systematisk oversikt over byens trær skal gjøre det lettere å stille private til ansvar for uvetting nedhugging av byens trær. Det vil også hindre at utbyggere kan gjøre som Neptune Properties; fjerne alle trærne før de får krav om å dokumentere hvordan byggeplanene tar hensyn til eksisterende vegetasjon på tomta. Treregisteret ville da hatt oversikt over hvilke trær som stod på tomta.

Det burde ha vært bli søknadspliktig å felle større trær i byggesonen, uavhengig av årsak: Om de står på privat eller offentlig grunn eller det gjelder planlagt utbygging og eiers ønske om sol og utsikt.

Før et grunnlag for felling kan finne sted, bør kommunen kreve at det utarbeides en tilstandsvurdering fra uavhengig arborist for å få en faglig vurdering om trærnes tilstand. En arborist ville også kunne uttalt seg om hvordan en planlagt utbygging vil påvirke trærnes levekår. Dertil burde det fulgt strenge krav til vern i anleggsperioden som utbygger var ansvarlig for.

Nå som tidl. Friluftsetaten er innlemmet i den store tverretatlige organisasjonen Bymiljøetaten, er det enda viktigere at den synliggjør arbeidet for bytrærne i Oslo. Spre budskapet om planer for treregisteret, opplys beboerne som mangler kunnskap; som igjen gir ansvarsfølelse.

Trerekka av spisslønn i Osterhaus' gate, gir identitet og karakter til en boliggate i indre by, Oslo

Statens Byggeskikkspris 2007 gikk til Pilestredet Park i Oslo. Reguleringsplanen ble vedtatt høsten 1997. Samtidig ble det besluttet at utviklingen av området skulle bli et pilotprosjekt for byøkologi: "Fra sykehus til sunne hus" ble godkjent av Regjeringen og Oslo kommune høsten 1998. Juryens begrunnelse: "Pilestredet Park er blitt et nytt og vakkert pustehull og en trafikkfri, grønn oase midt i sentrum, attraktiv ikke bare for dem som er så heldige å bo der, men også for mange fotgjengere og syklistene på vei gjennom byen. Anlegget er på 70 mål, der 50 mål inngår i byens grønstruktur siden Pilestredet Park, sammen Slottsparken i vest og Vår Frelsers Gravlund i øst, utgjør en nesten sammenhengende offentlig, grønnstruktur i indre by.

Trær fortjener bedre!

Konferanse på Universitetet for miljø- og biovitenskap 22. august 2012

Arbeidet med trær har fått økt betydning. På det faglige området har vi utfordringer. Hvilke arter har vi å velge blant til parker og gater. Hva er god praksis for planting og etablering av trær? Hvordan virker trær og grønne områder inn på byklimaet? Hvilke vurderinger gjør vi når trær som er historisk og estetisk viktige kanskje må skiftes ut?

Ingjerd Solfeld, Seksjon veg- og gateplanlegging, Statens vegvesen Region Øst:

Å bedre kunnskapen om etableringen av trær er viktig. Det tar bare noen timer å plante et tre, men det arbeidet som utføres i planteprosessen vil påvirke vekst og utvikling i mange år framover.

Per Anker Pedersen, Institutt for plante- og miljøvitenskap, Universitetet for miljø- og biovitenskap:

Hovedmålet med plantingene i Treforsøksparken er å få et bedre grunnlag for å anbefale trær til ulike bruk og således et større mangfold i bruken av trær i norske grøntanlegg.

Omvisning i Treforsøksparken med Per Anker Pedersen

Vi ser på en del av de artene og sortene som har vært omtalt i foredraget. (Husk gode sko og sjekk værmeldingen!).

Oliver Bühler, Skov & Landskab, Universitet i København

Bytrær: Multitalenter under vanskelige forhold. Erfaringer fra forskning og praksis i Danmark.

Bjørn Anders Fredriksen, FAGUS

Historisk verdifulle trær – noen refleksjoner.

Glen J. Read, Tree Solutions

Trepleie og bevaring av gamle trær.

Johan Östberg, Sveriges lantbruksuniversitet

Möjlighet att sätta ett ekonomiskt värde på träden så att de verkligen skyddas under byggprocessen och att privatpersoner som skadar träden får betala ett skadestånd som gör det möjligt att ersätta det skadade trädet.

Alle er velkomne!

Påmelding, priser og program: <http://fagus.no/kalender/2012/08/22/traer-fortjener-bedre>

ÅRETS TUR GÅR TIL HOEL GÅRD SØNDAG DEN 9. SEPTEMBER

Hoel gård ligger i Ringsaker kommune, “midt i Mjøsa”. Gården er kjent for sin svært lange allé, ca 2 kilometer lang (!) Hoel gård har en lang historie, som vi kommer til å få et lite innblikk i. Vi blir tatt i mot i hageanlegget av dagens innehaver, Per Eilif Sandberg, som ønsker oss velkommen til gårds med en kort reise i gårdens historie og dagens drift. Vi får en omvisning i Hovedbygningen, likeså en tur i alleen, både ny og gammel del. Treets venner besøkte gården på sommerutflukten i 1985. Siden den tid har man hogget ned og plantet ny allé på deler av strekningen fordi trærne begynte å vise alderdomstegn. Beslutningen om å plante nye trær satt “langt inne”, og ble tatt etter grundige vurderinger. Servering av 2-retters lunsj (lunsjen er som en middag). Varm hovedrett. Kaffe.

Deretter går turen til Mellbyes Planteskole som kun ligger en kort kjøretur fra Hoel gård. Her vil eier og daglig leder Morten Mellbye vise oss rundt i planteskolen. Vi legger særlig vekt på planteskolens treproduksjon, som er av høy kvalitet. Vi håper også at vi kan få til et par korte stopp på veien til og fra Hoel gård, men dette vil være litt tidsavhengig. Aktuelle stopp er: Atlungstad gård (med park og gammel alle) og Furnes kirke (med gamle trær).

Bussen går fra Hotell Opera i Oslo kl 11:35 som venter på passasjerer fra Vestfoldtoget, som ankommer 11:28. Ankomst Hoel gård kl 13:30. Vi kan ta ombord reisedeltakere underveis, dersom dette avtales på forhånd (tlf 95 86 52 72). Turen koster kr. 650,- pr deltaker. Påmelding skjer ved å innbetale beløpet til vår konto 1202.79.40356 og sende en mail til tur@treetsvenner.no med navn, adresse og telefonnummer.

Returadresse: Treets Venner Det norske Hageselskap Postboks 53 Manglerud 0612 Oslo

ÅRETS SENSOMMERTUR SØNDAG DEN 9. SEPTEMBER

- 11:35 AVREISE MED TREETS VENNER-BUSS FRA OSLO S VED HOTEL OPERA
- 13:30 LUNSJ. OMVISNING PÅ HOEL GÅRD HOEL-GAARD.NO
- 17:00 MELLBYES PLANTESKOLE BMPLANTER.COM
- Ca 20:30 RETUR OSLO S
- PÅMELDING INNEN DEN 1.9. SEND EN MAIL TIL: TUR@TREETSVENNER.NO MED NAVN, ADRESSE OG TLF
- BETAL KR 650,- TIL KONTO: 7874.06.45861
- VELKOMMEN! HILSEN STYRET I TREETS VENNER

Over: Den terrasserte hagen. Forrige side den 2 km lange alleen. Begge foto: Per Eilif Sandberg